

JAKA- RANDA- PUUN LAPSET

SAHAR
DELIJANI

WSOY

Sahar Delijani

*Jakarandapuun
lapset*

SUOMENTANUT LAURA JÄNISNIEMI

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ – HELSINKI

ENGLANNINKIELINEN ALKUTEOS

Children of the Jacaranda Tree

© SAHAR DELIJANI 2013

ISBN 978-951-0-39806-7

PAINETTU EU:SSA

Vanhemmilleni

1983

Evinin vankila, Teheran

Azar kyyhötti pakettiauton aaltopeltilattialla selkä seinää vasten. Auto keikkui epätasaisella kadulla ja sai hänet heittelehtimään sinne tänne. Hän tarttui vapaalla kädellään johonkin joka tuntui kaiteelta. Toinen käsi lepäsi kovalla vatsakummulla, jonka kireys ja supistelu tekivät hengityksestä katkonaista, epäsäännöllistä. Kuuma kivun aalto ryöpsähti jostain selkärankaan ja levisi sieltä kaikkialle. Azar haukkoi henkeä, tarttui ympärilleen kiedottuun *tsadoriin* ja puristi sitä rystyset valkoisina. Joka kerta auton käännäh-täessä hän sinkoutui seiiniä vasten. Jokainen töyssy ja kuoppa lennätti hänet lapsi vatsassa kohti kattoa jäykkänä, kasvot kivusta irvessä. Silmille kietaistu side oli hiestä kostea.

Hän nosti kättään ja pyyhki kosteuden silmistään. Hän ei uskaltanut riisua sidettä, vaikka auton takaosassa ei ollut muita. Hän tiesi että hänen takanaan oli ikkuna. Hän oli tuntenut lasin kiivetessään autoon. Sisar voisi kääntyä ja nähdä hänet ikkunasta, tai auto saattaisi pysähtyä niin äkisti

ettei hän ehtisi laittaa sidettä takaisin paikalleen.

Hän ei tiennyt mitä tapahtuisi, jos hänet yllätettäisiin silmät auki, eikä halunnutkaan tietää. Välillä hän yritti vakuutella itselleen että pelko, joka oli hiipinyt hänen sisälleen eikä hellittänyt otettaan, oli aiheeton. Eihän kukaan ollut lyönyt häntä, ei tuuppinut eikä uhkaillut. Hänellä ei ollut mitään syytä pelätä noita ihmisiä, sisaria ja veljiä, ei mitään konkreettista syytä. Mutta entä ne huudot, jotka ravistelivat vankilan seinä, raastoivat tyhjiä käytäviä, herättivät vangit öisin, keskeyttivät juttelun heidän jakaessaan lounastaan ja pakottivat heidät kaikki kireään, jähmettyneeseen hiljaisuuteen, joka jatkui koko illan? Kukaan ei tiennyt mistä huudot kuuluivat. Kukaan ei uskaltanut kysyä. Ne olivat tuskanhuutoja, sen he tiesivät. Sillä tuskanulvahduksia ei voinut sekoittaa muunlaiseen huutoon: ne kohosivat ruumiista jolla ei ollut minuutta, hylätystä, muodottomaksi möykyksi murjotusta ruumiista jonka ainoa elämän merkki oli voima rikkoa vankilan seinien sisällä vallitseva hiljaisuus. Eikä kukaan tiennyt milloin oma vuoro koittaisi, milloin itsekin katoaisi käytävää pitkin jonnekin eikä jäljelle jäisi muuta kuin ulina. Ja niin he elivät ja odottivat ja tottelivat käskyjä uhkaavan pilven varjossa, ja kaikki tiesivät ettei siltä voisi välttyä loputtomiin.

Pienestä aukosta jostain Azarin pään yläpuolelta tunkeutui heräävän kaupungin vaimeaa meteliä: avautuvien kaidinten räminää, autojen tööttäilyä, lasten naurua, katukauppiaiden kinastelua. Ajoittain ikkunan läpi kuului myös jutte-
lua ja naurua auton etuosasta, mutta sanoista ei saanut selvää. Azar kuuli vain sisaren hekottavan jollekin mitä joku veljistä oli juuri kertonut. Azar yritti sulkea auton sisältä kantautuvat äänet pois mielestään keskittymällä kaupungin huminaan – Teheranin, rakkaan kotikaupunkinsa, jota hän ei ollut

nähty eikä kuullut moneen kuukauteen. Hän mietti miten kaupunki oli mahtanut muuttua nyt kun sota Irakia vastaan jatkui jo kolmatta vuotta. Olivatko sodan liekit yltäneet Teheraniin? Tekivätkö asukkaat lähtöä? Ulkoa kantautuvien äänten perusteella vaikutti siltä kuin kaikki jatkuisi entiseen tapaan: sama kaaos, sama elämisen ja jatkuvan kamppailun meteli. Hän mietti mitä hänen vanhempansa tekivät juuri nyt. Äiti luultavasti jonotti leipomossa, isä nousi moottoripyöränsä selkään ja hurautti töihin. Kun Azar ajatteli heitä, hänestä tuntui kuin joku kuristaisi häntä kurkusta. Hän nosti päätään, avasi suunsa ammolleen ja yritti haukkoa ka-peasta aukosta tihkuvaa ilmaa.

Hän huohotti pää takakenossa, huohotti niin että kurkkua kirveli ja häntä alkoi yskittää. Hän avasi tiukasti leuan alle solmitun huivin ja antoi tšadorin liukua olkapäille. Hän puristi kaidetta, istui jäykkänä ja yritti kestää auton keikkumisen ja heittelehtimisen, kun kipu lävisti hänet taas kuin luodin tulinen kärki. Hän yritti istua suorana, kavahti ajatusta että joutuisi synnyttämään täällä, pakettiauton peltilattialla näillä kuoppaisilla kaduilla, sisaren kimeä nauru korvissaan. Hän puristi kaidetta vielä tiukemmin, veti syvään henkeä ja yritti vastustaa sisäistä pakkoa. Hän oli päättänyt pitää lapsen sisällään kunnes he pääsisivät sairaalaan.

Juuri silloin jalkojen välissä tuntui ryöpsähdys, ja Azar pidätti hengitystään kun jotain valui hallitsemattomasti reittä pitkin. Hän työnsi tšadorin sivuun. Pakokauhu kouraisi sydäntä kun hän kosketti housuja varovasti sormenpäillään. Hän tiesi että lapsivesi tulee jossain vaiheessa, mutta mitä sen jälkeen tapahtuu? Tarkoittiko tämä sitä että lapsi syntyy nyt heti? Oliko se vaarallista? Hän oli juuri ehtinyt aloittaa raskautta käsittelevien kirjojen lukemisen kun häntä tultiin hakemaan. Hän oli pääsemäisillään lukuun, jossa käsiteltiin

lapsiveden tuloa ja supistuksia ja kerrottiin, mitä sairaalaan pitäisi ottaa mukaan, kun ovea jyskytettiin niin äänekkäästi kuin tulijat olisivat halunneet rikkoa sen. Kun hänet raahattiin ulos, vatsakumpu näkyi jo.

Hän puri hammasta ja sydän takoi hurjasti. Kunpa äiti olisi tässä ja selittäisi mitä nyt tapahtuisi. Äidillä oli matala ääni ja lempeät kasvot. Azar ikävöi häntä niin että tuntui kuin sydän halkeaisi. Kunpa hänellä olisi jotain äidin omaa jota hän voisi pitää kädessään, vaatekappale, huivi. Se olisi auttanut.

Kunpa Ismael olisi tässä ja pitäisi häntä kädestä ja sanoisi että kaikki sujuisi hyvin. Hän tiesi että Ismael pelästyisi jos näkisi hänet näissä oloissa, voisi pahoin huolesta. Ismael tuijottaisi häntä kirkkailla ruskeilla silmillään kuin haluaisi nie-laista hänen kipunsa, siirtää sen itseensä. Mikään ei ollut hänelle niin vastenmielistä kuin se että Azar joutui kestämään kipua. Kun Azar oli kiivennyt tuolille poimiakseen rypäleitä viiniköynnöksestä ja pudonnut, Ismael oli nähnyt hänen vääntelehtivän lattialla ja järkyttynyt niin että oli melkein itkenyt nostaessaan hänet syliinsä. *Minä luulin että sinun selkäsi oli katkennut*, hän sanoi myöhemmin. *Kuolisin jos sinulle sattuisi jotain*. Ismaelin rakkaus teki Azarista vuoren, järkkymättömän, kuolemattoman. Hän tarvitsi tuota kaiken sisälleen sulkevaa rakkautta, tuota huolestunutta katsetta, sitä kuinka hän vuorostaan rauhoitteli ja tyyntytteli Ismaelia ja sai samalla aina omankin mielensä tyyntymään.

Kunpa isä olisi tässä ja kantaisi hänet autoonsa ja kaahaisi hullun lailla sairaalaan.

Auto pysähtyi ja Azar havahtui ajatuksistaan ja käännähti ympäri aivan kuin näkisi jotain. Mutta vaikka moottorin jyrinä oli vaiennut, mikään ovista ei vielä auennut. Hänen kätensä hiipivät huiville, kiristivät solmua, vetivät tšadorin pään peitoksi. Sisar remahti taas nauruun. Pian kävi ilmei-

seksi että he odottivat, että veli saisi kerrottua tarinansa loppuun. Azar odotti ja hänen sormensa vapisivat tsadorin liukkaalla reunalla.

Hetken päästä hän kuuli ovien avautuvan ja heilahtavan kiinni. Joku rapisteli takaoven lukkoa. Azar raahautui eteenpäin kaidetta tiukasti puristaen. Kun ovet vedettiin auki, hän oli ihan reunalla odottamassa.

»Ulos», sisar komensi ja kiinnitti käsiraudat Azarin ran-teisiin.

Azar pysyi tuskin jaloillaan. Hän laahusti sisaren vieressä sokkona, märtä housut reisiin liimautuen. Pian hän tunsi takaraivollaan kädet, jotka irrottivat siteen, ja huomasi seisovansa himmeästi valaistussa käytävässä jota reunustivat pitkät suljettujen ovien rivit. Käytävän varrella oli muutama muovituoli, ja seinää peittivät iloisia lapsia esittävät julisteet ja kehystetty kuva sairaanhoitajasta, joka sormi huulilla vaati hiljaisuutta. Azar oli valtavan huojentunut tajutessaan, että he olivat vihdoinkin vankilan sairaalassa.

Heidän ohitseen kiiruhti muutama nuori hoitaja. Azar katseli kun he loittonivat käytävää pitkin. Oli jotenkin ihaana kun silmät olivat vapaina, katse hyppeli kiireesti vihreistä seinistä oviin ja katon litteisiin loistevaloihin sekä valkopukuisiin ja -kenkäisiin hoitajiin joita liihotteli sinne tänne availlen ja sulkien ovia posket punaisina innostavasta työstä. Azarilla ei ollut enää yhtä alaston olo kun hän näki ympärilleen ja oli jotenkin samalla tasolla muiden kanssa. Silmät sidottuina hän oli tuntenut olevansa vajavainen, silvottu, ansassa fyysisen haavoittuvuuden arvaamattomassa maailmassa jossa voisi tapahtua mitä tahansa ja hän olisi täysin puolustuskyvytön. Nyt tuntui kuin hän saisi yhdellä ainoalla vilkaisulla pyyhkäistyä pois pelon joka kalvoi häntä, sai hänet tuntemaan itsensä vajavaiseksi, typistetyksi, joksikin muuksi

kuin ihmiseksi. Silmät avoinna elämän ja syntymän vilскеen ympäröimässä hämärässä käytävässä hän alkoi saada ihmisyttöään takaisin.

Joidenkin ovien takaa kuului vauvojen vaimeaa parkua. Azar kuunteli tarkasti aivan kuin niiden loputtomassa, nälkäisessä itkussa olisi hänelle viesti, viesti ajan tuolta puolen, lihan ja ruumiin tuolta puolen.

Joku hoitaja pysähtyi heidän eteensä. Hän oli tanakka ja hänellä oli pähkinänruskeat silmät. Hän katsoi Azaria päästtä varpaisiin ja kääntyi sitten sisareen päin.

»Tänään on kiireinen päivä eid-e qorbanin takia. Yritämme selviytyä juhlaruuhkasta enkä tiedä onko meillä tilaa. Mutta tulkaa yläkertaan, lääkäri voi ainakin vilkaista häntä.»

Hoitaja johdatti heidät portaikkoon, ja Azar kapusi vaihalloisesti seuraavaan kerrokseen. Hänen oli pakko pysähtyä muutaman askelman välein hengähtämään. Hoitaja käveli edellä kuin olisi vältellyt häntä, tätä vankia joka oli rasakaana ja tuskissaan ja jonka luisevat kasvot kiilsivät hiestä.

He vaelsivat kerroksesta toiseen, Azar raahautui käytävästä toiseen, suljetulta ovelta seuraavalle suljetulle ovelle. Lopulta eräessä huoneessa istuva lääkäri viittasi heidät sisään. Azar kävi nopeasti pitkäkseen ja antautui lääkärin tehokkaiden, persoonattomien käsien tutkittavaksi. Lapsi hänen sisällään tuntui kovalta kuin pallo.

»Niin kuin äsken sanoin, emme voi pitää häntä täällä», hoitaja sanoi, kun lääkäri oli lähtenyt ja ovi heilui äänettömästi hänen perässään. »Hän ei kuulu tähän vankilaan. Teidän on vietävä hänet jonnekin muualle.»

Sisar viittasi Azaria nousemaan. Laskeutuessaan portaita kerroksen toisensa jälkeen, kävellessään käytävää toisensa jälkeen Azar puristi kaidetta jäykkänä, huohottaen. Kipu alkoi nyt siirtyä uudelle tasolle. Se iski selkään, sitten vatsaan. Hän

haukkoi henkeä, tuntui kuin valtavat kädet vääntäisivät lasta hänen sisältään. Silmät kyyneltyivät hetkeksi ja häntä hävetti. Hän puri hammasta ja nielaisi. Nyt ei ollut itkun aika – ei näissä portaissa, ei näillä pitkillä käytävillä.

Ennen sairaalasta lähtöä sisar varmisti että vangin veres-tävät silmät peitettiin tiukasti siteellä.

Kun Azar istui taas aaltopeltilattialla, ovet läjähtivät kiinni. Autossa haisi helteeltä ja rajulta tuskalta. Heti moottorin käynnistyttyä rupattelu jatkui auton etuosassa siitä mihin oli jäänyt. Sisar kuulosti innostuneelta. Hänen äänessään ja kimeässä naurussaan oli flirttailun makua.

Päästyään entiselle paikalleen Azar antoi uupuneena selkensä painua vähän kumaraan. Auton mutkitellessa nykiväs-sä liikenteessä hän muisti päivän jolloin oli vienyt Ismaelin ensimmäistä kertaa kotiinsa. Päivä oli ollut kuuma, paljon tämän kaltainen. Ismael oli tuoksunut hyvältä, saippualta ja onnelta, kävellessään hänen vieressään kapealla kadulla. Azar oli sanonut haluavansa näyttää, mistä oli lähtöisin, näyttää talon jossa asui, sen matalat tiilimuurit, sinisen suihkulähteen ja jakarandapuun joka hallitsi koko pihaa. Ismael oli empinyt: entä jos Azarin vanhemmat tulisivat ja yllättäisivät hänet sieltä? Mutta hän tuli silti. *Ihan nopea kierros vain*, Azar lupasi nauraan ja tarttui hänen käteensä. He juoksivat huoneesta toiseen, pitivät koko ajan kiinni tuosta hetkestä, toisistaan, heitä ympäröivästä kukkien tuoksusta.

Azar mietti missä Ismael mahtoi olla nyt ja miten hän voi. Hän ei ollut kuullut Ismaelista kuukausiin, ei edes tien-nyt oliko mies vielä elossa. *Ei, ei, ei*. Hän pudisti päätään moneen kertaan. Hänen ei pitäisi miettiä sitä. *Ei nyt*. Jotkut uudet vangit olivat kertoneet, että miehetkin oli siirretty Evinin vankilaan. Useimmat miehet. Jos he pääsivät Eviiniin

asti, he olivat selviytyneet *Komite-ye moštäräkin* pidätyskeskuksessa kuulusteluista ja kaikesta muusta mitä Azar ei uskaltanut edes ajatella. Hän oli varma että Ismael oli noiden miesten joukossa. Hän oli varma että Ismael oli Evinissä hänen kanssaan. Hänen täytyi olla.

Auto pysähtyi taas ja ovi lennähti auki. Tällä kertaa sidettä ei kuitenkaan riisuttu. Aurinko paistoi himmeästi sen läpi silmiin, kun Azar kompuroi ulos ja hoiperteli sisaren ja veljen välissä toiseen rakennukseen ja sitten pitkin sen käytävää. He olivat ilmeisesti saapuneet jonkin toisen sairaalan synnytysosastolle, sillä pian hänen korvansa täyttyivät naisten vaikeoinnista ja huudosta. Hänen sisällään läikähti toivo. Ehkä hänet nyt luovutettaisiin lääkäreiden turvallisiin käsiin. Ehkä tämä piina nyt oli ohi. Side valui toisen silmän päältä vähän alemmas, ja hän tiiraili raosta innokkaasti pitkän käytävän harmaata laattalattiaa ja seinustoille aseteltujen tuolien metallijalkoja. Hän tunsu kuinka joku, mahdollisesti pari hoitajaa, asteli ripeään tahtiin ohi pehmeät kengät tömisten. Hoitajien ohittaessa heidät ilmavirta pyyhkäisi hänen kasvojaan.

Pian Azar kuitenkin kiipesi taas portaita. Naisten vaikeointi vaimeni. Azar hörästi korviaan ja tajusi että häntä viettiin pois synnytysosastolta. Silmäkulmaa nyki. Kun he viimein pysähtyivät ja ovi avautui, hänet viettiin johonkin huoneeseen ja käskettiin istuutua. Hän vajosi uupuneena kovalle puutuolille. Hiki tippui otsalta ja valui silmiin, kun kivun tulvahdus valtasi hänet taas kokonaan. *Lääkäri tulee ihan kohta*, hän lohdutteli itseään.

Pian hän kuitenkin tajusi ettei odottanutkaan lääkäriä, sillä suljetun oven takaa lähestyi muovisandaalien läpse, joka voimistui voimistumistaan. Hän tiesi mitä ääni tarkoitti ja että hänen piti terästäytyä. Hän tarttui käsirautojen lämpimään, hikiseen metalliin ja puristi silmänsä kiinni, toivoi että

läpse ohittaisi oven ja jättäisi hänet rauhaan. Kun se pysähtyi oven taakse, hänen sydäntään kylmäsi; sandaalit olivat tulos-
sa hänen luokseen.

Ovi narahti auki. Azar näki siteen alta vilauksen mustista housuista ja laihoista miehen varpaista joissa oli pitkät, suipot kynnet. Hän kuuli miehen astelevan huoneen poikki, vetävän tuolia niin että sen jalat kirskuivat lattiaa vasten ja istuutuvan. Azar jännittyi kohtaamaan tuon uhkaavan hahmon jota ei nähnyt mutta jonka aisti joka ikisellä molekyylillään. Lapsi käänsi ja väänsi hänen sisällään. Azar sävähti ja puristi tšadoriaan.

»Etu- ja sukunimi?»

Azar kertoi vapisevalla äänellä nimensä. Sitten hän ilmoitti kannattamansa puolueen nimen, miehensä nimen. Uusi kivun vihlaus ja hän kyyristyi, suusta pääsi vaimea uikutus. Mutta mies ei tuntunut kuulevan eikä näkevän. Kysymykset tipahtelivat hänen huuliltaan konemaisesti kuin hän olisi lukenut saamaansa listaa josta ei tiennyt mitään. Äänessä oli aggressiivinen sävy, joka oli peräisin omiin kysymyksiinsä kyllästyneen kuulustelijan syvästä ja vaarallisesta tympään-
tymisestä.

Huoneessa oli hyvin kuuma. Azar oli hiestä märkä tunnikansa ja tšadorinsa karheiden kerrosten alla. Mies kysyi milloin aviomies oli pidätetty. Azar ilmoitti päivämäärän ja kertoi keitä tuns ja keitä ei. Ääni värisi tuskasta kun kivun aallot hyökivät hänen lävitseen. *Minun on pysyttävä rauhallisena, hän ajatteli, en saa aiheuttaa kärsimystä lapselleni.* Hän pudisti päätään mielikuvalle joka nousi koko ajan mieleen: kuva lapsesta, hänen omasta lapsestaan epämuodostuneena, särkyneenä, kuva peruuttamattomasta tuskasta. *Kuin Biafran lapset.* Azar ähkäisi. Hiki valui hänen selkäänsä pitkin.

Missä kokoukset pidettiin? mies kysyi. Kuinka monta

henkeä niihin kulloinkin osallistui? Azar puristi tuolia kes-
tääkseen uudet, kaikennielevät kivun vihlaisut ja yritti muis-
taa oikeat vastaukset. Kaikki vastaukset jotka oli antanut jo-
kaisessa kuulustelussa. Yksikään päivämäärä, yksikään nimi,
yksikään tiedonsirunen tai sellaisen puute ei saanut muuttua.
Hän tiesi miksi oli täällä, miksi ne olivat ajatelleet että juu-
ri nyt oli paras hetki kuulustella häntä, saada hänet murtu-
maan. *Pysy rauhallisena*, hän toisteli itselleen vastaillessaan.
Jättäessään pois nimiä, päiviä, paikkoja ja kokoontumisia hän
yritti pysyä rauhallisena kuvittelemalla vauvansa jalkoja, kä-
siä, polvia, silmien muotoa ja väriä. Uusi tuskan aalto kohosi
ja murtui hänen sisällään. Hän vääntelehti järkyttyneenä sen
raivosta. Hän ei ollut pitänyt tällaista kipua edes mahdल्ली-
sena. Hän oli hukkumaisillaan siihen. *Sormet, rystyset, sierai-
met, korvanlehdet, niska*.

Missä lehtiset painettiin? Azar kuuli että mies toisti kysy-
myksen. Hän yritti vastata mutta supistukset nielaisivat hä-
net, tekivät puhumisen mahdottomaksi. Hän nojautui eteen-
päin ja tarttui edessään olevan pöydän reunaan. Kuuli vaike-
roivansa. *Napa, mustat hiukset, leuan kaari*. Hän veti syvään
henkeä. Häntä pyörrytti. Hän puri kieltään. Hän puri huu-
liaan. Tunsi sylkeen sekoittuvan veren maun. Hän puri val-
koisia rystysiään.

Mutta kivun yltyessä ulkomaailma alkoi nopeasti haihtua.
Azar ei kuullut enää mitään eikä tajunnut mitä ympärillä ta-
pahtui. Tuskan aallot olivat viskanneet hänet paikkaan jos-
sa ei ollut muuta, mitään muuta kuin niin raju ja uskomaton
kipu ettei se enää tuntunut osalta häntä vaan elämän ehdolta,
olotilalta. Hän ei enää ollut ihminen; hän oli tila jossa kaikki
vääntelehti ja kiemurteli, jota hallitsi kipu, puhdas ja rajaton.

Azar ei tiennyt kuinka kauan mies odotti vastausta lehti-
sistä – sitä ei tullut. Hän oli enää puolittain tajuissaan kun

jokin muistikirjalta kuulostava viimein sulkeutui. Hän tiesi että kuulustelu oli päättynyt. Helpotuksen tunne oli melkein päätähuimaava. Hän ei kuullut miehen nousevan mutta tajusi hänen läpsyttelevän ohi. Pian sisaren ääni komensi Azaria nousemaan. Hän kompuroi ulos huoneesta ja käyttävää pitkin sisaren ja jonkun toisen, ehkä sairaanhoitajan, välissä. Hänen oli vaikea pysyä toisten vauhdissa. Hän laahusti eteenpäin melkein kaksinkerroin taipuneena ja läähätti. Käsiraudat tuntuivat sietämättömän raskailta ranteissa. He laskeutuivat portaita alakertaan. Naisten vaikerointi täytti taas Azarin korvat.

»Perillä ollaan», hoitaja sanoi, ja he pysähtyivät.

Sisar irrotti käsiraudat ja poisti siteen Azarin silmiltä.

Azar kömpi kapealle laverille huoneessa joka oli täynnä hoitajia ja lääkäreitä. Iltapäiväaurinko valaisi seinän hänen oikealla puolellaan. Supistusten välissä hän vajosi uupumukseen kädet velttoina sivuillaan ja katseli auringonpaiseen pehmeää kalvoa antautuessaan lääkärin tutkiviin käsiin.

Sisar seisoi lääkärin vieressä ja seurasi tilannetta mitään sanomatta. Azar kieltäytyi katsomasta häneen. Hän kieltäytyi myöntämästä sisaren läsnäoloa, halusi unohtaa sen. Sisar ja hänen läsnäolonsa tarkoittivat vankeutta, yksinäisyyttä, pelkoa, vankilassa synnyttämistä. Azar oli nyt muukalainen, ja ympärillä olevat ihmiset pitivät häntä vihollisena, joka oli kesytettävä ja nujerrettava, ja katsoivat jo hänen olemassaolonsakin uhkaavan heidän valtaansa, heidän näkemystään oikeasta ja väärästä, moraalisesta ja moraalittomasta. He inhosivat häntä, koska hän kieltäytyi ottamasta vastaan sitä, minkä puolesta he väittivät hänen taistelleen; he pitivät häntä vihamiehenään, koska hän kieltäytyi uskomasta että heidän Jumalallaan oli kaikki vastaukset.

Azarin teki mieli sulkea silmänsä ja kuvitella että hän oli

jossain muualla, toisessa ajassa, toisessa paikassa, toisessa sairaalahuoneessa jossa Ismael seiso i hänen vieressään, hyväili hänen kasvojaan, katseli häntä huolestuneena, piti häntä kädestä eikä päästänyt irti, ja huoneen ulkopuolella odottivat hänen vanhempansa, isä harppoi käytävää edestakaisin, äiti puristi hänen sairaalalaukkuaan, istui ihan tuolin reunalla valmiina ryntäämään huoneeseen heti kun häntä tarvittaisiin.

Täällä hän voisi ojentaa kätensä ja vetää sen takaisin eikä siinä olisi mitään. Tyhjyyttä. Hän oli ypöyksin.

»Lapsi on kääntynyt.» Azar kuuli lääkärin äänen ja katsoi vatsaansa. Kireä möykky joka oli ennen ollut navan tienoilla, näytti nyt siltä kuin se olisi kiivennyt rintojen väliin.

Lääkäri kääntyi kahteen takanaan seisovaan naiseen päin. »Meidän on painettava sitä alaspäin.»

Azarin suuta kuivasi. Painettava sitä alaspäin? Miten? Naiset, jotka olivat ilmeisesti kättilöitä, siirtyivät lähemmäs, heidän ryppyiset kasvonsa ja kätensä lemusivat maaseudulta, kaukaisilta kyliltä kapeiden, mutaisten teiden mutkissa. Heillä oli käsissään kangaskaistaleita. Azar melkein voihkaisi pelosta. Mitä he aikoivat noilla kankailla? Mitä he aikoivat hänelle tehdä? Panna hänelle suukapulan ettei hänen huutonsa kuuluisi ulkopuolelle? Naiset katsoivat sisarta joka otti yhden kangasriekaleista ja näytti, miten Azarin jalka piti sitoa. Azar sävähti kun nuo kosteat, känsäiset sormet sitoivat hänet sängyn laitoihin. Naiset tuntuivat empivän mutta ryhtyivät lopulta toimeen. Toinen tarttui Azaria jaloista, toinen käsistä. Azar hytkähti rajusta kouraisusta sisällään. Lepohetki oli ohi, kipu oli palannut.

Lääkäri levitti huovan Azarin jaloille ja kumartui hänen eteensä. »Sitten aloitetaan.»

Kun kättilöt olivat sitoneet Azarin, he pujottivat sormensa

ristikkäin ja painoivat kädet jonnekin hänen rintojensa tienoille. Azar katseli heitä kivusta lamaanuneena ja hänen sydämensä hakkasi hurjasti. Hän pelkäsi heitä, pelkäsi sitä mitä he tekisivät hänelle, hänen lapselleen. Oliko tämä edes kunnan sairaala? Keitä nämä naiset olivat ja mistä he olivat tulleet? Tiesivätkö he mitä tekivät?

Azar kuuli vaikeroivansa. Naiset valmistautuivat hengittämällä syvään kuin nyrkkeilijät jotka kokoavat voimansa ennen ottelua. Sitten, silmät suurina ja huulet tiukasti yhdessä, he työnsivät möhkälettä, Azarin lasta, käsillään jotka olivat ehkä joskus puristaneet lehmän paisunutta vatsaa tai kiskooneet karitsaa tärisevistä jaloista.

Sietämättömän kivulias painallus sai Azarin jähmetty-mään hetkeksi. Sitten hänen kurkustaan kohosi huuto, hurja ja vieras. Niin rajua että sen kaiku sai hänen koko ruumiinsa vavahtelemaan. Hän tempautui eteenpäin, yritti työntää naiset pois vatsansa kimpusta, lapsensa kimpusta. Puristaisivatko he lapsen kuoliaaksi? Kuristaisivat sen? Azar ei pystynyt liikuttamaan käsiään mutta kurotti kaulaansa yltääkseen puremaan naisia, kun uusi kivun survaisu painoi hänet takaisin laverille.

»Työntäkää!» lääkäri komensi.

Möhkäle ei antanut myöten. Naiset työnsivät sitä käsillään kasvot punaisina karheiden, ristittyjen sormien paineesta. Hiki kiilsi heidän otsallaan, nenänpielissä. Suu nyki heidän työntäessään.

Azaria kylmäsi kun häneltä pääsi taas ulvahdus. Hän ei hetkeen nähnyt mitään. Kun katse selkeni, hän näki että toinen naisista seiso i hänen vieressään. Heistä nuorempi, luultavasti hänen ikäisensä, vähän kolmannella kymmenellä. Mantelinmuotoiset silmät loistivat lempeästi. »Ei mitään häntää», nainen kuiskasi kannustavasti ja painoi kylmän käten-

sä Azarin tulikuumalle otsalle. »Saimme vauvan kääntymään oikeinpäin, nyt sinun täytyy vain ponnistaa.» Kivun taas yltyessä hän sanoi: »Vauvasi syntyy ihan kohta.»

Nainen hymyili mutta Azarin katse oli hurjistunut. Hän ei tiennyt mitä tyttö tarkoitti, mitä hän oikein sanoi. Hänen sisällään oli jotain joka työntyi eteenpäin, hän ei kyennyt hallitsemaan sitä. Hän jännittyi ja häneltä pääsi taas huuto.

»Noin, ponnista. Vielä kerran.»

Sisar tarttui Azarin käteen. »Huuda! Huuda Jumalaa! Huuda imaami Alia! Huuda heidän nimeään edes nyt!»

Kipu lävisti Azarin kylmänä ja pimeänä. Hän huusi ja puristi tytön käsivartta. Hän ei huutanut kenenkään nimeä.

»Nyt se tulee», lääkäri huudahti. »Hyvä tyttö, ponnista vielä kerran.»

Jokin Azarin sisällä alkoi revetä. Revetä auki ja levälleen. Viimeisillä voimillaan hän ponnisti vielä kerran. Kaikki pimeni. Kaukaa kuului kuinka vauvan vaimea itku täytti huoneen.

Kun Azar avasi silmänsä, huone oli tyhjä. Avoimesta ikkunasta leyhyvä kylmä tuuli sai hänet värisemään. Hän oli yhä siteissä ja jalat olivat aivan tunnottomat. Kosteat hiukset olivat liimautuneet kasvoihin; jalkateriä pisteli kuin niissä olisi ollut kerros lasinsirpaleita.

Hänellä ei ollut aavistustakaan, kuinka pitkään hän oli siinä maannut. Tuntikausia, päiväkausia, ikuisuuden. Katse vartioi innokkaana, hermostuneena ovea. *Mihin ne veivät minun lapseni?* Pian ovi narahti auki ja sisar astui sisään kietoen mustaa tšadoria ympärilleen. Azar avasi suunsa sanoakseen jotain, kysyäkseen lapsesta, mutta huulet olivat niin kuivat että suupielet halkesivat. Sisaren vanavedessä huoneeseen purjehtivat myös kättilöt.

»Tyttäresi on toisessa huoneessa», sisar sanoi kuin olisi lukenut Azarin ajatukset, nähnyt kysymyksen hänen rohtuneilla huulillaan. »En tiedä milloin hänet tuodaan tänne.»

Azar sulki silmänsä. *Tyttö*, hän ajatteli. Uupunut mutta voitonriemuinen hymy sai hänen huulensa värisemään, mutta samalla häntä pelotti. Hän ei ollut varma pitäisikö hänen uskoa sisarta. Entä jos lapsi oli kuollut ja sisar valehteli? Entä jos tämä olikin vain uusi julma temppu? Entä jos itku, jonka hän oli huoneessa kuullut, olikin vaiennut heti alettuaan? Hän katsoi nuorta kättilöä joka hymyili ja nyökkäsi. Hänen oli pakko uskoa.

Kättilöt työnsivät sängyn ulos huoneesta, käytävää pitkin toiseen huoneeseen jonka ikkuna oli kiinni. He avasivat siiteet. Naisten kasvoissa oli jotain mikä toi Azarin mieleen niiden lasten äidit, joita hän oli opettanut Teheranin laitamilla sijaitsevilla kylillä heti vallankumouksen jälkeen. Hiljaiset, kuuliaiset äidit jotka olivat seisseet kehnosti puettujen lastensa vieressä ja uskoneet kaiken mitä hän sanoi. Katse täynnä ihailua, pelonsekaista kunnioitusta kaupunkilaistyttöä kohtaan, koska kirjojen avaaminen ja sulkeminen kävi häneltä niin helposti, koska hän puhui täydellistä farsia eikä tunnuttu kaupunkivaatteissaan sopivan saviseinäiseen luokahuoneeseen joka muodosti koko koulun.

Azarin sydäntä särki kun hän muisteli aikaa jolloin oli tehnyt kiihkeästi töitä uuden Iranin, paremman ja oikeudenmukaisemman Iranin puolesta. Miten iloinen hän olikaan ollut matkustaessaan illalla bussilla takaisin Teheraniin. Hän tunsi olevansa yhtä kaupungin kanssa, kaupungin joka kiehui ja kihisi innosta, oli innoissaan nykyhetkestä ja siitä mitä tulevaisuus toisi tullessaan. Hän malttoi tuskin odottaa että pääsis kotiin, koska tiesi että Ismael odotti häntä heidän pikkuruudessa asunnossaan. Hän muisti vielä miten sydän sykähti

ilosta, kun hän näki verhojen takaa olohuoneen lampun loiste-
teen. Ilta illan jälkeen tuo valo, joka tarkoitti että Ismael oli
kotona ja että hän itse olisi pian miehensä sylissä, sai hänet
hymyilemään ja sydämen hakkaamaan kun hän juoksi por-
taat ylös. Kun hän astui sisään, höyryssä kypsennetyn riisin
tuoksu täytti hänen sieraimensa ja Ismael tuli hänen luok-
seen, veti hänet syliinsä ja sanoi: »*Khāste nābaši āzizām.*» *Älä
koskaan väsy.* Azar keitti teetä, ja kun he joivat sitä yhdes-
sä kapean ikkunan ääressä josta näkyi yöhön peittyvän pi-
han puita, Ismael kertoi hänelle Karl Marxista ja Azar luki
ääneen Forugh Farrokhzadin runoja.

Vallankumouksesta oli vasta vuosi, ja sekä Azar että Is-
mael olivat yhä palavan innostuksen vallassa. Se sai vielä-
kin ilon kyynelet kihoamaan heidän silmiinsä ja ääni mur-
tui liikutuksesta kun he puhuivat voitostaan, kansakunnan
voitosta sen syrjäytettyä monarkin, ennen niin suvereenin
kuninkaan; se täytti heidän mielensä toivolla. He tiesivät
silti että jokin oli mennyt vikaan. Vakavaimmeiset miehet
joiden suusta tulvi raivoa ja säälimättömyyttä ja Jumalaa,
jotka olivat ottaneet maan valtaansa väitettyään olevansa
vanhurskaiden sanojen ja pyhien lakien tuojia, saivat heidät
kihisemään raivosta. *Mitä täällä oikein tapahtuu?* Azar kyse-
li ajoittain Ismaelilta epätoivon vallassa. Vähitellen kaikille
alkoi käydä selväksi, että nuo miehet pitivät itseään valla-
nkumouksen ainoina laillisina osallisina ja sen kiistattomina
voittajina. He puhdistivat yliopistot niin sanotuista vasta-
vallankumouksellisista aktiviteeteista, lakkauttivat sanoma-
lehtiä, kielsivät poliittisia puolueita. Heidän sanastaan tuli
laki, ja kaikki muut vetäytyivät maan alle, Azar ja Ismael
heidän mukanaan.

Azar veti kätensä ja jalkansa koukkuun. Hän oli alka-
nut vapista eikä kyennyt lopettamaan. Nuori nainen pois-

MIKÄ VALLANKUMOUS VOISI ESTÄÄ SYDÄNTÄ RAKASTAMASTA?

Azar synnyttää terveän tyttölapsen
syvällä vankilan uumenissa.

Myöhemmin Evinin vankilassa Amir valmistaa
taatelinkivistä rannerengasta toivoen, että jonain päivänä
se päättyy hänen vastasyntyneelle tyttärelleen.

Vankilan muurien ulkopuolella kolme lasta asettuu
valokuvaan. He eivät enää muista äitiensä kasvoja,
mutta heidän äitejään tämä kuva pitää elossa päivästä,
kuukaudesta ja vuodesta toiseen.

Iranin islamilainen vallankumous on muuttanut
peruuttamattomasti näiden lasten ja heidän vanhempiansa
kohtalon. Mutta elämä ei piittaa historian oikuista.

Sinnikkäästi ja vääjäämättömästi se kuljettaa
näitä lapsia eteenpäin, uusiin maihin, uusiin rakkauksiin
ja lopulta takaisin Iraniin – suloisiin jälleennäkemisiin
ja kipeisiin jäähyväisiin.

*»Delijanin vangitseva romaani on pureva tyrannian kritiikki,
koskettava kunnianosoitus niille jotka kantavat sen arpia sekä ylistys
sydämen ikuiselle vapaudenkaipuulle.» – KHALED HOSSEINI*

www.wsoy.fi 84.2 978-951-0-39806-7

